

Περιεχόμενα

[00:00:25-00:06:00] Αρχή πολέμου.....	1
[00:06:00- 00:07:22] Όρια χωραφιών και χωριού.	2
[00:07:20-00:08:55] Ιταλοί στο χωριό, περιστατικό στο δρόμο για Κόνιτσα	2
[00:08:55-00:12:25] Επιστροφή στο χωριό	3
[00:12:25- 00:13:04] Φόβος για αεροπλάνα	3
[00:13:04-00:14:00] Εμφύλιος.....	3
[00:14:00- 00:15:00] Περιστατικό με Γερμανούς.....	4
[00:15:40- 00:16:46] Πως έχασε το πόδι του ο άντρας της από νάρκη.	4
[00:16:46-00:18:03] Ιστορία οικογένεια του άντρα της, αιχμάλωτοι στην Ιταλία.	4
[00:18:03-00:20:44] Επιβίωση μετά τους πολέμους.....	4
[00:20:44- 00:21:43] Σημασία των ζώων	5
[00:21:43- 00:22:10] Δουλειά στα χωράφια	5
[00:28:24- 00:32:36] Χτίσιμο του σπιτιού μόνη της. Συμβουλές ζωής.....	5
[00:32:37-00:34:38] Η εκκλησία του χωριού, θαύμα με οβίδα.	6
[00:34:53- 00:38:00] Ξωτικές.....	6
[00:38:02- 00:40:25] Πιρπιρούνα	6
[00:42:25- 00:44;50] Άγιος Κύρηκας.	7
00:44;50-00:46:44 Γλέντια και εκκλησιασμός	7
[00:48:27- 00:49:35] Γλεντάγαμε με τη φτώχεια μας	8
[00:49:56-00:55:10] Τις Απόκριες γλεντούσατε;	8

- Πες μου πρώτα πότε γεννήθηκες και που;

[00:00:25-00:06:00] Αρχή πολέμου.

- Το 1931, τις 21\12. Ήμουνα 12 χρονών τότε. Απ'ότι θυμάμαι στον πόλεμο εμείς στο σπίτι μας στην Εξοχή είμασταν η μαμά μου, η γιαγιά μου, ο πατέρας μου ήταν δούλευε πάντα γιατί.. Εκεί είχε τους γονείς του πάντα στην Πελοπόννησο. Ο παππούς μου ήταν εργολάβος και είχε πολλούς εργάτες και ο πατέρας μου δούλευε εκεί το χειμώνα και την άνοιξη έρχονταν ξανά. Έτσι έκαναν όλοι οι άντρες εκείνα τα χρόνια γιατί έπρεπε να πάνε να κάνουν λεφτά να φέρουν για το σπίτι.
- Οι μάστορες;
- Ναι, ήταν μάστορες. Εεεε, εκείνη τη χρονιά η μάνα μου είχε και μία αδερφή. Και είχε αρρωστήσει αυτή η αδερφή της από κοιλιακό τύφο και διπλή περιπνευμονία και ήταν απάνω στον πόλεμο. Αφού δεν... Ήταν σε άθλια κατάσταση.. Τέλος πάντων, μέχρι και ορούς αποφάσισε η μάνα μου και τις είχε, ήταν και ένας γιατρός εδώ και τότε οι οροί ήταν γυάλινοι και έπρεπε η μάνα μου να το χαράζει από πάνω. Και δεν ήξερε η μάνα

μου να το χαράξει από απάνω. Και το έβαζε σε ένα, με συγχωρείς, από κλύσμα και το βακε απάνω, και το χε βάλει σε ένα τέτοιο το μπουκάλι. Και στη βελόνα κάτω, από αυτό με το κλύσμα έδεσε η μάνα μου τη βελόνα για να πέσει ο ορός. Η μάνα μου όμως έκανε και ενέσεις στη φλέβα και σε άλλες γυναίκες, γιατί είχαν πιάσει πολλές γυναίκες στο χωριό μας φυματίωση. Έκανε ενέσεις στη φλέβα και άλλες. Ε, όταν ακούσαμε ότι ήρθε ο πόλεμος πόλεμος, ήρθαν καμιά φορά οι Ιταλοί στο χωριό μας. Ιταλοί και Αλβανοί μαζί. Γιατί το χωριό μας ήταν απέναντι από την Αλβανία. Οι Αλβανοί εκείνα τα χρόνια περνούσαν από το χωριό μας.[00:03:00] Περνούσαν και ερχόταν στο παζάρι στην Κόνιτσα και πουλούσαν ζώα. Περνούσαν από εδώ, ήταν ελεύθερα πως να σου πω. Από το Λεσκοβίκι ερχόταν στο χωριό μας. Κοιμόταν το βράδυ στο χωριό μας και ερχόταν στην Κόνιτσα. Μετά όταν γυρίζαν για να παν στο χωριό τους και τους έπιανε η νύχτα, κοιμόταν στο χωριό μας. Και δεν ήταν τότε η γέφυρα, έπρεπε να περάσουν νύχτα το ποτάμι ήταν λίγο δύσκολο. Ε όταν ήρθαν οι Ιταλοί. Έμασαν τους άντρες. Ήθελαν να μάσουν τους άντρες. Άλλοι κρύφκαν αριστερά, άλλοι δεξιά, έμειναν τα γυναικόπαιδα. Και μας ήφεραν εδώ στην Κόνιτσα με τα πόδια. Η μάνα μου φορτώθηκε την αδερφή της που ήταν άρρωστη. Και ούτε μιλούσε, τίποτα.. Όλοι τς ήλεγαν: «Είναι πεθαμένη» Τς ήλεγαν: «Κοίταξε τα παιδιά σ, αστην. φορτώθηκες την αδερφή σου;» κι ήλεγε: « Είναι ψυχή και ζει ακόμα». Στους Ιταλούς μέσα τί να την κάναμε. Και αν την άφηνε μέσα στο σπίτι, όπως το καψαν το σπίτι, θα καίγονταν ζωντανή η καημένη η θεια μ. Τέλος πάντων, η γιαγιά μου φορτώθηκε κ' αυτή ο αδερφός μου πήρε την αδερφή μου γιατί ήταν και αυτή 1,5 χρονών.. Πήρε την αδερφή μου. Είχα και μία αδερφή μεγαλύτερη από μένα, δύο χρόνια, κάτι ρουχαλάκια φορτώθηκε αυτή. Και μένα η γιαγιά μου, μοβ α λε σ 'έναν τρουβά που χα με τρουβάδια τότε από τον αργαλειό που τα ύφαιναν, έβαλε ψωμί. Το κάθε σπίτι στο χωριό μας είχε φούρνο. Και κάθε φορά που έβαζαν φούρνο έριχναν από οχτώ- δέκα ψωμιά για να περάσουμε μία εβδομάδα, παράδειγμα. Δεν ζυμώναμε κάθε μέρα, γιατί είχαν τα χτήματα ο κόσμος στον κάμπο. Δουλεύαμε..

- Πού ήταν τα κτήματα?
- Στο ποτάμι, στο Σαραντάπορο. Και είχαμε πολλά κτήματα. Σπέρναμε και σιτάρια, φακές, ένα άλλο που το λέγαν ρόβη για τα βόδια, βρόμη και ένα άλλο για τα ζώα που το έλεγαν ταί.
- Τα κτήματα στο ποτάμι ήταν από όλα τα χωριά;

[00:06:00- 00:07:22] Όρια χωραφιών και χωριού.

- Όχι, στον κάμπο δεν είχε ο Αμάραντος. Στην απέναντι πλευρά από το ποτάμι, εμείς είμαστε από τούτη τη μεριά, ήταν η Αγία Βαρβάρα. Ναι, η Αγία Βαρβάρα είχε κάμπο εκεί αλλά από το δικό της το μέρος.
- Και πως ξεχωρίζατε ποια ήταν δικά σας και ποια ήταν της Αγίας Βαρβάρας;
- Το ποτάμι, τα χώριζε το ποτάμι στη μέση. Η Αγία Βαρβάρα από την άλλη μεριά και εμείς από δω, δεν είχαμε επαφές. Εμείς είμασταν μία κοινότητα με την Τράπεζα. Βράνιστα λέγονταν εκείνα τα χρόνια, τώρα λέγεται Τράπεζα. Με την Τράπεζα είμασταν πάλι μια κοινότητα και ο κάμπος ήταν κοινός. Μαζεύαμε 1000 οκάδες σταφύλια. Γιατί είχαμε πολλά χτήματα. Ύστερα μας τα πήρε το ποτάμι, εχτισαν καρτερια, έχτισαν... αλλά όταν κατέβαζε το ποτάμι έτρωγε τα χωράφια μέσα.

[00:07:20-00:08:55] Ιταλοί στο χωριό, περιστατικό στο δρόμο για Κόνιτσα

Τέλος πάντων, όταν ήρθαν οι Ιταλοί μας έμασαν να μας φέρουν εδώ στην Κόνιτσα όπως σας είπα. Στο δρόμο όπως ερχόμαστε, ήταν μία γυναικούλα, είχε ένα μωρό στη σαρμάτσα φορτωμένη και ήταν και η πεθερά της γριά. Αυτή τη χτύπησε σφαίρα στο

κεφάλι γιατί από απέναντι έριχναν σφαίρες και έπεσε καταί. Πήγαν να τη σηκώσουν, τι βλέπουν... ήταν σκοτωμένη, πεθαμένη η γυναίκα[00:07:49]. Πήραν το παιδί οι άλλες οι γυναίκες εκεί που ήταν και την γυναίκα την άφησαν εκεί. Γιατί οι Ιταλοί μας μάζευαν σωρό, να φύγουμε, να φύγουμε.. Και ήρθαν και μας έκλεισαν στο Δεύτερο Σχολείο. Το χωριό όλο, μαζί εκεί. Μόνο η Εξοχή. Και αυτό γινόταν νομίζω από τους Αλβανούς, γιατί όταν εεε που έβαλαν φωτιά στο χωριό μας γιατί οι Ιταλοί δεν έβαλαν φωτιά αλλού, δεν άκουσα εγώ. Άκουγα που έλεγε η γιαγιά μου, οι Αλβανοί ήθελαν να κοιμηθούν στα σπίτια. Όσοι ήταν άντρες τους έβαζαν μέσα. Όσοι ήταν γυναίκες, πως να βάλεις έναν Αλβανό άντρα μέσα στο σπίτι; Και αυτοί έπιαναν γυναίτι μετά όποιος δεν τους δεχόταν μέσα στο σπίτι και έβαλαν φωτιά σε δέκα σπίτια τότε, τα καψαν. Και έτυχε να καεί και το δικό μας

[00:08:55-00:12:25] Επιστροφή στο χωριό

Τέλος πάντων, εδώ μας είχαν δέκα μέρες, απάνω ο ένας στον άλλον. Μια μέρα, έρχονται οι Ιταλοί, φωνές κακό, μας βγάζουν ολονούς έξω. Παίρνουν 10 οικογένειες, τς βάζουν μες τα αυτοκίνητα. Εμάς μας βάζουν πάλι μέσα. Αλλά είχε ερθει το στρατό το ελληνικό στα βουνά εδώ και πολέμουσε. Το μασανκαι έφυκαν ύστερα. Μας άφηκαν εσώ εμάς. Πήραν τις 10 οικογένειες και τις πήγαν Ιταλία. Μας άφηκαν εδώ εμάς. Μία μέρες, δυο, δεν μας έδινε κανείς σημασία και είπαμε να φύγουμε να πάμε για το χωριό. Θα σου πω τώρα την ιστορία της θειας μου. Η θεια μου αυτές της ημέρες που ήταν εδώ.. ήρθε στο καλύτερο.. Έγινε να καλά.. Από το φόβο; Καταλάβαινε; Είχαν πέσει τα μαλλιά της, δεν είχε καθόλου μαλλιά στο κεφάλι. Όπως ήταν το μάγουλο έτσι ήταν και το κεφάλι της. Λέει... φορτωθήκαν τα πράγματα κάτι ρούχα, κάτι κουβέρτες κάτι αυτά. Ο αδερφός μου, «να μην πάρει πάλι το κορίτσι να το πάρεις εσύ» ,έλεγε η θεια μου στη μάνα μου, « εγώ θα πάρω ένα σκόπι και θα' ρθω». Θυμάμαι πήρε το μπασουνι και πάενε έτσι, έτσι, έτσι πλάγια, δεν μπορούσε να πάει μπροστά. Τρομάξαμε να φτάσουμε στο χωριό. Στο χωριό βλέπουμε το σπít καμένο [00:10:57] Οικογένεια τόσα άτομα που μασταν, μας φιλοξένησαν μία οικογένεια μία φορά μία άλλη συγγενείς όσπου να βρούμε κάτι. Τί να βρούμε; Είχαμαν ρούχα, είχαμαν... γιατί ήταν φθινόπωρο αυτα και ήταν ριγμένα όλα μέσα στην αποθήκη.. καλαμπόκια και κάρηκαν. Δεν είχαμε ούτε ψωμί να φάμε, τίποτα. Η αδερφή μου, αυτή η μεγάλη έτυχε να αρρωστήσει, ιλαρά. Και επειδή δεν είχαμε τίποτα να φάμε... η γιαγιά μου πήγαινε και μάζευε χόρτα.. με το τσουβάλι τα μάζευε τα χόρτα.. Και μάζευε και βαλάνια και τα' βραζε. Βαλάνια που ταίζαμε τα γίδια από τα δέντρα. Τα βραζε, τα βραζε, πολλές φορές πετούσε το ζουμό και γινόταν αυτά σαν κάστανα. Και τα έπαιρνε και τα κανε ψωμί. Και τρώγαμε και χόρτα. Αυτό που ήταν άρρωστο, η αδερφή μου πέθανε. Ήταν 12 χρονών τότε. Περάσαμε πολλά άσχημα πράγματα.

[00:12:25- 00:13:04] Φόβος για αεροπλάνα

Έρχονταν μας βομβάρδιζαν και τρέχαμε στα υπόγεια κάτω. Όταν άκουγα αεροπλάνο τότε, όχι τότε, από τότε που μας βομβάρδιζαν και πήραμε λαχτάρα και τινάζονταν τα σπίτια, με έπιανε η κοιλιά. Μέχρι που παντρεύτηκα άκουγα αεροπλάνο και με έπιανε η κοιλιά. Τί ψυχολογικό είχαμε πάθει.

[00:13:04-00:14:00] Εμφύλιος

Ύστερα ήταν και με τον ανταρτοπόλεμο που γινόταν. Αυτό γινόταν στο χωριό μας. Του βραδ έρχονταν οι αντάρτες, τη μέρα έρχονταν το στρατό. Του βραδ μας βομβάρδιζαν οι μεν, τη μέρα μας βομβάρδιζαν οι άλλοι. Όσπου μια γυναίκα καημένη είχε το σπίτι, γύρω γύρω από το χωριό γιατί και οι αντάρτες και οι άλλοι γύρω από το

χωριό βομβάρδιζαν γιατί οι αντάρτες ερχόταν μέσα στο χωριό να φαν. Εεε το στρατό έρχονταν να δει τί γίνεται. Αφού πηγαίναμε στα χτήματα και δεν ξέραμε ποιοι ήταν οι αντάρτες, ποιοι ήταν αυτά. Και μας σταματούσαν στο δεόμο, που ήμουνα και μικρή.

[00:14:00- 00:15:00] Περιστατικό με Γερμανούς

Θυμάμαι ,ήταν η γιαγιά μου στον κάμπο. Και είχαμε και μύλο που αλέθαμε. Και είχαμε και λίγο καλαμπόκι, δεν ξέρω πούθε το αποκτήσαμε και το αλέσαμε και η γιαγιά μου πήγε πέρα στα χωράφια και μου λέει: « Αγνούλα, πάρε λίγο αυτό να το πας στο χωριό. Και όπως ήμουν μικρή εγώ, φορτώθηκακ το αλεύρι. Είχαν έρθει τότε στο χωριό οι Γερμανοί. Και αυτοί περνούσαν τάγμα ολόκληρο. Άλλοι με κοιτούσαν και γελοούσαν..άλλοι..Άλλοι θα λεγαν.. γιατί τους έβλεπα που' καναν.... Κρίμα θα λεγαν, ξέρω εγώ τί θα λεγαν. Εγώ...να τρέμουν τα πόδια και να φοβαμαι το κεφάλι σκυμμένο και φορτωμένη. Τέλος πάντων, φτάνω στο χωριό.. μόλις με είδε η μάνα μου, την είχεν πιάσει τα κλάματα: « Α, μωρέ παιδάκι μου, σε τιμωρούμε, σε κάνουμε..

00:15:00

Ο αδερφός μου είχε έρθει εδώ στην Κόνιτσα να μάθει τσαγκάρης, σε κάποιον Ευαγγέλου. Και μεις τώρα δουλεύμε τα χτήματα. Η μάνα μου, η γιαγιά μου και γω. Από μικρό πάενα.. Ούτε σχολείο, ούτε τίποτα. Πρώτη τάξη πήγα Δευτέρα προβιβάστηκα, Δευτέρα δεν πήγα. Είχαμε σχολείο στο χωριό μας αλλά τότε με τον πόλεμο δεν ήρθαν δασκάλοι. Τότε με τον πόλεμο έφυγαν και οι δασκάλοι. Τέλος πάντων..

[00:15:40- 00:16:46] Πως έχασε το πόδι του ο άντρας της από νάρκη.

Υστερα ήταν με τα ανταρτικά, όπως σας είπα. Μας βομβάρδιζαν. Ύστερα ο άντρας μου, έκοψε και αυτό το πόδι. Είχε ξύλινο πόδι ο άντρας μου. Γιατί, δεν ήτανε σε ηλικία να πάει φαντάρος ο άντρας μου... Και όταν μας είχαν φέρει εδώ στην Κόνιτσα να μείνουμε γιατί είμασταν ανταρτόπληκτοι και τον είχαν πάρει το στρατό, για οδηγό, να δείξει το δρόμο. Και τότε οι αντάρτες έβαζαν νάρκες... Τώρα και οι μεν και οι δε παιδί μου έκαναν πολλά. Τέλος πάντων, δεν μπορούμε να κρίνουμε κανέναν. Πάτησε την νάρκα και έκοψε το πόδι του.

[00:16:46-00:18:03] Ιστορία οικογένεια του άντρα της, αιχμάλωτοι στην Ιταλία.

Α! η οικογένεια του άντρα μου τους είχαν πάρει στην Ιταλία. Η πεθερά μου μαζί με το κοριτσάκι και η πεθερά τα πάει στην Ιταλία. Ο άντρας της είχε κρυφτεί στο χωριό, τότε με τους Ιταλούς και ήταν μόνος του αυτός. Ύστερα από χρόνια ήρθαν αυτούς που ήταν όμηροι στην Ιταλία και τους έφεραν και ήρθαν και τους πήραν από τον Πειραιά. Οι άντρες είχαν κρυφτεί και τα γυναικόπαιδα ήταν στην Ιταλία.

[00:17:27] Και θέλω να σου πω ότι ο πεθερός μου δεν ξέρω τί έγινε εξαφανίστηκε.. Ήταν στην Ηλιόραχη έφτιαχνε ένα φούρνο στην αδερφή του και τότε με τ ανταρτικά, με το στρατό εξαφανίστηκε. Τι έγινε; Δεν ήρθε στο χωριό ούτε ζωντανός ούτε νεκρός, τον εξαφάνισαν. Πάει ο άντρας μου έμεινε ορφανός.

[00:18:03-00:20:44] Επιβίωση μετά τους πολέμους

Εμάς μετά από τους αντάρτες είμασταν ανταρτόπληκτοι, μας είχαν φέρει εδώ στην Κόνιτσα. Και τον πήρε το στρατό να δείξει το δρόμο και πάτησε τη νάρκα. Και του κόπηκε το πόδ.. Και τον πήγαν που τον πήγαν και εε γύρισε, δόξα τω Θεό όλα καλά πήγαν.. ήρθε και ύστερα δουλέψαμε σκληρά στα χτήματα, για να φτιάξουμε τα σπίτια μας. Εγώ ήμουνα μικρή, ο αδερφός μου δούλευε εδώ, ο πατέρας μου δεν έστελνε λεφτά γιατί είχαμαν κλειστεί με τον έξω κόσμο εμείς, δεν μπορούσαμε να πάμε δεν πηγαίναμε. [00:19:08]Και στα Γιάννενα δύο μέρες έκανες να πας τότε. Ήταν ένα

φορτηγό, εεε εκεί που είναι ο Τόρης τώρα, εκεί είχε το πρακτορείο του, το φορτηγό. Μ' αυτό πάενες στα Γιάννενα. Αλλά επειδή έβαζαν νάρκες, ποιος τις έβαζε τώρα... έπαχναν πρώτα και μετά προχωρούσε το αυτοκίνητο. Και ήταν κλεισμένα, δεν είχαμε επαφή, ούτε για τον πατέρα μου ξέραμε ούτε αυτός. Και δεν είχαμε πόρους άλλους έπρεπε να δουλέψουμε για το σπίτι. Βγάζαμε καλαμπόκι, βγάζαμε σιτάρι, βγάζαμε φασόλια πολλά στον κάμπο μας. Φέρναμε εδώ στην Κόνιτσα, πουλούσαμε, να πάρουμε λίγο λάδι, λίγο ρύζι λίγο ζάχαρη.. Για τους αρρώστους το ρύζι και το ζάχαρη για τους αρρώστους, μην αρρωστήσει κανένας. Εμείς δεν τρώγαμε.. είχαμε τα φασόλια μας.. Φασόλια και χόρτα. Χόρτα μπόλικα... Ζώα είχαμε πάρει.

[00:20:44- 00:21:43] Σημασία των ζώων

Τότε με τους Ιταλούς είχε πάρει η μάνα μου ένα βόιδι. Και το ' σφαξαν οι Ιταλοί μπροστά στα μάτια μας.. Πριν να μας φέρουν εδώ το σφαξαν... Ναι αλλά το βόιδι ήταν χρεωμένο.. Και έπρεπε να δουλέψουμε να ξεπληρώσουμε το βόιδι. Είχαμε και ένα μουλαρι. Το βόιδι το είχαμε για να κάνουμε χωράφια. Κείνα τα χρόνια με βόιδια κάναμε χωράφια. Τα μουλάρια τα είχαμε να κουβαλάν ξύλα, τέτοια πράγματα.. Ε, το βόιδι το χάσαμε, το μουλάρι το είχαμε. Εεε για να ορθοποδήσουμε πήγαινε η μάνα μου έκανε χωράφια και σε ξένα κτήματα. Σε όσων τα σπίτια δεν ήταν καμένα. Γιατί έπρεπε να φάμε! Να ζήσουμε! Και πάενε και δούλευε.

[00:21:43- 00:22:10] Δουλειά στα χωράφια

Σήμερα, πάενε πέντε μέρες όργωνε ένα χωράφι για να πάρει ένα κατσίκι, μία μέρα για να πάρει μία κότα. Να οργώνει όλη μέρα, να πάρει μία κότα ή να πάρει μία γάτα. Γιατί είχαμε και ποντίκια τότε, χρεώνονταν και οι γάτες. Και θέλω να σου πω δουλέψαμε πολύ για να ορθοποδήσουμε..

- Και εδώ στην Κόνιτσα ήρθες όταν παντρεύτηκες;

[00:22:48- 00:26:19]

- Στην Κόνιτσα ήρθα αργά. Παντεύκα, έκανα τα δυο μου παιδιά στο χωριό, μετά πήγα και στη Γερμανία δούλεψα, έπαιρνε και ο άντρας μου σύνταξη ως ανάπηρος πολέμου και ήρθαμε εδώ στην Κόνιτσα, αγόρασε ο άντρας μου το οικόπεδο αυτό εδώ για να φτιάξουμε το σπίτι. Εγώ πήγα στη Γερμανία έκατσα ένα χρόνο γιατί δεν μπορούσα να κάτσω πιο πολύ, τα παιδιά μου ήταν εδώ. Τα παιδιά μου τα άφηκα στο χωριό με την πεθερά μου και τη μάνα μου. Και ο άντρας μου ήταν στο χωριό αλλά δεν έκατσα, ένα χρόνο έκατσα, ήρθα εδώ. Είχα μάσει όμως λεφτά γιατί δούλευα και στο εργοστάσιο γιατί και το ίδιο το εργοστάσιο είχε θερμοκήπια.....(μιλάει για τη δουλειά στο εργοστάσιο στη Γερμανία).

[00:26:19- 00:28:24]

Τραβήξαμε πολλά κορίτσι μου. Ήρθα, ήφερα λεφτά. Είχαμε αρχίσει να φτιάσουμε το σπίτι. Είχαν ανοίξει τα θέμελα ο άντρας με το παιδί μ. Φτιάσαμε εκεί που φτιάναμε, είχα μείνει και έγκυος, το σπίτι, μας ειδοποιούν από το χωριό πως η κόρη μου, το κορίτσι αυτό που είχα στο χωριό, είχα δυο παιδιά όπως σου πα ένα αγόρι και ένα κορίτσι.. είχαν πάει γιατροί από το Υπουργείο Παιδείας και είπαν πως έπασχε από την καρδιά. Και έρχεται μια ξαδέρφη μου εδώ φωνάζει: « Είπε ο δάσκαλος να πάτε στο χωριό να πάρετε το κορίτσι να το πάτε στα Γιάννενα....)

[00:28:24- 00:32:36] Χτίσιμο του σπιτιού μόνη της. Συμβουλές ζωής.

Θέλω να σου πω, η ζωή μας ήταν ένα μαρτύριο μια ζωή. Δούλεψα και δω και το σπίτι αυτό εδώ, μέχρι που γέννησα το κορίτσι μου, και δούλευα έχτισα το σπίτι μοναχή μου

το υπόλοιπο. Το παιδί μου το είχα δέσει στην καρέκλα, έχω και φωτογραφία. Στην καρέκλα με κουβέρτα και την τριχιά δεμένο. Και εγώ είχα την λάσπη καταί γιατί σου' πα πως πήγαινα μεροκάματα πολλά και τότε τα τσιμέντα τα δουλεύαμε με τα χέρια δεν ήταν οι μπετονιέρες. Τότε έπρεπε να τα δουλέψεις με το χέρι και το τσιμέντο είναι δύσκολο να το δουλέψεις με το χέρι γιατί «τσικωνει» από κάτω που λέει, πρέπει να το ανακατεύεις. Κι έφκιακα και το σπίτι μόνη μου, το' χτισα εγώ.. Και το παιδί το είχα δεμένο και είχε έρθει κάποιος και το τράβηξε φωτογραφία. Το φτιαξα πάνω από τα παραθύρια. Εδώ απάνω ήταν γήπεδο....

[00:32:37-00:34:38] Η εκκλησία του χωριού, θαύμα με οβίδα.

Η εκκλησία του χωριού έχει καμιά ιστορία που έλεγαν οι παλιοί; Έχουμε την Κοίμηση της Θεοτόκου, μμμ να σου πω για την εκκλησία μας. Η εκκλησία μας γλίτωσε από ένα μεγάλο θαύμα. Έπεσε μία οβίδα στο χαγιάτι της εκκλησίας, με τον Ιταλικό τον πόλεμο. Ήταν μεγάλη, τί να σου πω! Και τέτοια χοντρή! Δεν έσκασε όμως. Έπεσε στο χαγιάτι, δεν έσκασε όμως γιατί αν έσκαγε η εκκλησία θα πήγαινε... Το χαγιάτι είναι η αυλή, η όζω μεριά. Είχε πεζουλια και καθόμασταν στην έξω μεριά. Δεν έσκασε. Έπεσε η οβίδα εκεί, αλλά δεν έσκασε και ύστερα ήρθε τάγμα στρατό. Γιατί στο χωριό μας ήρθε τάγμα στρατό, ολόκληρο τάγμα έμεινε στην Εξοχή. Και την πήραν την οβίδα αυτή, ήταν ειδικοί και την πήγαν μακριά από το χωριό και εκεί που την έσκασαν είχε ανοιξ ένα μέρος..... όσο είναι το σπίτι εδώ, τόσο μεγάλο και τόσο βάθος είχε παεί μέσα εκεί που την έσκασαν αυτή την οβίδα. Που αν έσκαγε εκεί στην εκκλησία, η εκκλησία θα είχε γίνει...κομμάτια. Την Κοίμηση της Θεοτόκου έχουμε, μεγάλη η Χάρη της. Αυτό έχουμε.

[00:34:53- 00:38:00] Ξωτικές

Άκουγα από τη γιαγιά μου. Άκουγαν στα ρέματα, λάκκοι τα λέγαμε εμείς τότε. Αυτά το καλοκαίρι είχαν λίγο νερό, τον χειμώνα όταν έπιακε η βροχή κουβαλούσαν τόσο πολύ νερό και δέντρα και πέτρες και ξύλα που μπορεί και να σε σκοτώσουν την ώρα που τα κουβαλούσαν αυτά. Και άκουγαν, λέει εκεί κάτω, ότι χτυπούσαν όργανα και όπως προχωρούσαν τα άτομα, ήβλεπαν γυναίκες, ψιλές, όμορφες να χορεύουν . Έχω ακούσει ότι μια γριά από το χωριό μας, αυτό ήτανε στον κάμπο γινότανε ανεμοστρόβιλος και κει όταν σε έπιανε... θυμάμαι κάναμε δουλειά στον κάμπο και όταν βλέπαμε αυτό το πράγμα...εεε έκανε ένα στρόγγυλο η μάνα ή η θειά μου, έκανε ένα σταυρό και καθόμασταν μέσα εκεί. Να μην μας πιάσει αυτό. Αλλά έλεγαν ότι πήρε μία γριά ο αέρας και την πάει σε ένα μέρος, την έψαχναν ύστερα και πήγαν και τη βρήκαν. Τη βρήκαν, δεν είχε πάθει τίποτε, παρόλο που την είχε πάρει ο αέρας αλλά δεν μπορούσε να μιλήσει για κανά δυο μέρες. Ύστερα της ήρθε η φωνή, από τρεις μέρες και είπε ότι: « Με πήραν κάτι γυναίκες, στον αέρα και με πήγαν και με ήφεραν σε αυτό το μέρος εκεί». Τς ήλεγαν: « Πώς πήγες εκεί, γιατί πήγες εκεί;» Λέει « Δεν πήγα μόνη μου , με πήγαν κάτι γυναίκες.» « Και πως έκατσε τρεις μέρες εκεί, νηστικιά και αυτό;» « Αφού, λέει, δεν πεινούσα». Δεν κατάλαβε τίποτε η γριά λέει. Αυτό το άκουσα ας πούμε, ήταν στην ημέρα μου και την είχα δει αυτή τη γριά.

[00:38:02- 00:40:25] Πιρπιρούνα

- Κάνατε και για τη βροχή αυτή την πιρπιρούνα;
- Ναι, κάναμε. Όταν δεν έβρεχε.. Πηγαίναμε κόβαμε βουζιές τα λέω εγώ. Είναι και εδώ, βλέπω απάνω, βγάζουν ένα άσπρο λουλούδι και μετά πολλά μωβ σπυράκια. Και τα κόβαμε αυτά και τα δέναμε πάνω στον άνθρωπο, ναι γυναίκες, πλατμάνες, κάτι πλατιά

φύλλα μαζεύαμε γιατί στα χωριά είναι πάντα. Και πηγαίναμε πέραναμε την εικόνα και περπατούσαμε :

00:39:00 *Θεέ μου ρίζε μια βροχή να γένουν τα σιτάρια*

Τα σιτάρια, τα κριθάρια και τα μύσχοκάλαμπόκια.

Σπίτι σε σπίτι και έριχναν νερό σε αυτόν τον άνθρωπο. Έβγαινε η νοικοκυρά από μέσα και έριχνε νερό σ' αυτόν τον άνθρωπο και έδιναν και αυγά, λεφτά δεν είχαν να δώσουν και ύστερα πηγαίναμε σ' ένα εξωκλήσι, ανάβαμε και φωτιά και ύστερα παίρναμε και ένα τηγάνι τα τηγανίζαμε τα αυγά και τα τρώγαμε.

- Σε ποιο εξωκλήσι;
- Στον Αϊ- Δημήτρη.
- Αυτήν που ντύνατε με κλαδιά ήτανε κάποια συγκεκριμένη;
- Ναι, ναι, η πιο ψηλή. Γιατί έπρεπε να είναι και δυνατός ο άνθρωπος άμα ρίχνουν τόσα νερά από απάνω...
- Και έπιανε;
- Ναι, ρε παιδί μου! Όσο να τελειώσουμε όλο το χωριό έπιανε βροχή. Το καλοκαίρι το κάναμε κυρίως και το φθινόπωρο. Το φθινόπωρο γιατί θέλαμε να σπείρουμε σιτάρια . Αυτόν τον καιρό τα σιτάρια τα είχαμε σπαρμένα.[
- [00:40:26- 00:40:38] Παροιμίες σχετικές με γεωργία
- *Λέγανε Οκτώβρης και δεν έχει σπείρει ακόμη.. λίγα σιτάρια θα κάνεις. Λέγανε οι παλιοί παροιμίες. Αν βρέξει ο Μάρτης δυο νερά και ο Απρίλης πέντε δέκα να δεις το κοντοκρίθαρο, πως βγάζει το μουστάκι.*

-Τί άλλα τραγούδια λέγατε;

- Εεε, τραγούδια κυρίως σε γάμοι, έλεγαν πολλά τραγούδια.

00:40:55

- Λέγατε κανένα έτσι ηρωικό για παλιούς κλέφτες και τέτοια;

- Έλεγαν για το γεροδήμο: Ο γεροδήμος πέθανε, ο γεροδήμος πάει. Ο γεροδήμος ήταν κάποιος.. πως ήταν ο Ανδρούτσος. Εγέρασα μωρέ παιδιά, κρεμούσαν τα φουσέκια στα κλαδιά και ξεριζόνονταν το δάσος..

[00:42:25- 00:44:50] Άγιος Κύρηκας.

- Όχι, δεν ξέραμε εμείς τότε. Δεν τον ξέραμε, δεν είχε περάσει από το δικό μας το χωριό. Εμείς είχαμε δικούς μας αγίους. Είχαμε τον Άγιο Κήρυκα που μας τον έκλεψαν τώρα. Πήγαν στην εκκλησία και τον πήραν. Ο Άγιο Κήρυκας είχαμε εκκλησία κάτω στον κάμπο. Γιόρταζε τις 15 Ιουλίου και κάναμε πανηγύρι εκεί, έρχονταν και τα όργανα έρχονταν και από άλλο χωριά. Μαγειρεύαμε στο σπίτι και παίρναμε φαγητά. Παίρναμε ψωμιά, πίτες. Πηγαίναμε πρώτα στην εκκλησία, αφού τελείωνε ο παπάς τη λειτουργία εεε έκανε και τον αγιασμό και μετά στρώναμε κουβέρτες έξω και καθόμαστε. Δηλαδή, οικογένειες, οικογένειες. Και καθόμασταν και τρώγαμε, σηκωνόμασταν χορεύαμε, γλεντούσαμε μέχρι το απόγευμα. Ύστερα πηγαίναμε στο χωριό. Ήταν ένας Κυριάκο τον ήλεγαν και έτυχε να είναι θεός μου αυτός. Όλη τη νύχτα χορεύαμε σπίτι του και γλεντούσαμε. Α! Θα σου πω και αυτό.

00:44;50-00:46:44 Γλέντια και εκκλησιασμός

Με την μακαρίτισσα τη νύφη μου γλεντούσαμε όλη νύχτα σαν κοπέλες. Παντρεμένη ήμουν εγώ. Όλη νύχτα ήταν των ταξιαρχών και γλεντούσαμε όλη νύχτα. Ναι αλλά δεν καθίσαμε την μέρα να μας αφήκουνε οι μάνες μας να κάτσουμε, πήγαμε στο χωράφι.

Κάναμε χωράφι. Εγώ που έκανα χωράφι με το ζευγάρι, περπατούσα, δεν νύσταξα. Η καημένη η νύφη μου γιατί έκανε με το τσαπί έτσι, τη βλέπω σε μια μεριά έκατσε καταϊ και έκανε έτσι. «Τί κάνεις αυτού, της λέω» « Να μάσω τα ποτήρια, λέει, γιατί θα τα σπάσω». Ήβλεπε ποτήρια. Αφού τα αυτιά μας δηλαδή χτυπούσαν τα όργανα ακόμα. Εγώ δηλαδή έκανα χωράφι και μου φαινόταν ότι χόρευα ακόμα. Είχαμε και αυτό το καλό στο χωριό μας, δουλεύαμε, ερχόμαστε από τον κάμπο, δεν είχαμε περηφάνιες και λούσα και τέτοια. Θυμάμαι όταν ήτανε οι Χαιρετισμοί της Θεοτόκου για το Πάσχα που γίνονται. Και ακούγαμε την καμπάνα και μεις ερχόμασταν ακόμη από τον κάμπο στη μέση του δρόμου. Χτυπούσαμε τα ζώα πηγαίναμε σπίτι τα ξεφορτώναμε, πλέναμε λίγο τα χέρια μας που είχαν χρώματα, τινάζαμε και τα παπούτσια αν είχαν χρώματα και μ' αυτές τις κάλτσες που δουλεύαμε πηγαίναμε στην εκκλησία.

[00:48:27- 00:49:35] Γλεντάγαμε με τη φτώχεια μας

Τότε ο κόσμος δυστυχούσε, δούλευε με τα λίγα. Εγώ να σου πω τη μαύρη την αλήθεια, τότε που είχε καεί το σπίτι μας και παλεύαμε χρόνια για να πάρουμε απάνω μας γιατί δεν γίνεται ένα σπίτι έτσι. Η μακαρίτισσα η γιαγιά μου πάανε από την Μ. Πέμπτη και μάζευε χόρτα πολλά. Όλοι μπορεί να έτρωγαν κρέας το Πάσχα εμείς τρώγαμε χόρτα. Τα τσιγάριζε η γιαγιά μου και τα έκανε τόσο ωραία και τρώγαμε και βαίναμε στο χορό λες και φάγαμε ψητό! Κατάλαβες; Γλεντούσαμε με τη φτώχεια μας. Και η μάνα μου και η γιαγιά μου και όλοι. Όλες οι ηλικίες. Τώρα δεν ξέρουμε τα παιδιά μας πως χορεύουν. Εμάς ετότε έμειναν οι γέροι μπροστά και μετά πηγαίναμε εμείς στο χορό. Άμα δεν ήταν η γιαγιά μου και η μάνα μου θα μάθαινα να πάω στο χορό μοναχή μου; Όχι !

[00:49:56-00:55:10] Τις Απόκριες γλεντούσατε;

- Πώς! Γλεντούσαμε και γινόταν και γινόταν και μασκαράδες. Τις Απόκριες τις τυρινές, εμείς είχαμε ένα άλλο ελάττωμα πάλι, κάναμε πίτε με τυριά. Δεν τρώγαμε κρέας τις τυρινές Απόκριες κάναμε μπακαλάρο και πίτες. Κάναμε μία πίτα να φάμε εμείς η οικογένεια και μία πίτα να φάμε το βράδυ. Το βράδ περνούσε όλο το χωριό από όλα τα σπίτια. Για να σχωρεθούμε λέγαμε, επειδή θα ερχόταν το Πάσχα. Έτσι μας έλεγαν οι γονείς μας, έτσι λέγαμε και μεις. Έκαναν και αυγό, έβραζαν και αυγό και έκαναν και χάσκα. ΚΑΙ ΚΑΝΑΜΕ και μπακαλάρο κάναμε και πίτες και αυτά και καρύδια και κάναμε και φύλλο. Ανοίγαμε πολύ φύλλο εμείς εκείνα τα χρόνια. Παρόλο που με κείνα τ' αλεύρια δεν άνοιγες φύλλο, εμείς ανοίγαμε. Κάναμε και γλυκά, Κλωστά λέγαμε. Εεε ανοίγαμε το φύλλο, ρίχναμε καρύδια ζάχαρη και το μαζεύαμε τουρλού. Άμα θέλαμε κόβαμε και τα γυρνούσαμε ή τα αφήναμε ολόκληρα. Και όλο το βράδυ περνούσαμε. Και ύστερα πηγαίναμε αφού τελειώναμε από αυτά, πηγαίναμε στα σπίτια για χρόνια πολλά, δεν καθόμασταν πολύ. Άλλοι γινόταν μασκαράδες, εγώ δεν ντύθηκα ποτέ. Δεν έτυχε. Στη μάνα μου δεν είχαμε την πολυτέλεια αυτή. Ύστερα παντρευκα και νωρίς, αν σου πω κιόλας ότι δεν καλοέβγαινα σ' αυτά τα πράγματα. Μασκαράδες γινόταν όλοι. Με χαριά έφτιανάν από εφημερίδες. Άνοιγαν μάτια, άνοιγαν το στόμα, έδεναν από πίσω και αυτό ήταν. Ο γιος μου για να κάνει το παντελόνι. Έβαλε την εφημερίδα στο παντελόνι και την κόλλησε δεν ξέρω με τί την κόλλησε και φαινόταν δεν ξέρω τί φαινόταν. Θέλω να σου πω και τα παιδιά κάνανε μόνα τους και καπέλα κάνανε.. Και τα κουβαλούσαν, άναβαν τη φωτιά στο, είχαμε κάτω μεριά από το σχολείο είχαμε γήπεδο μεγάλο και εκί γινόταν. Γιατί εκεί θυμάμαι πριν τον πόλεμο μας είχε βάλει ο δάσκαλος και ρίχαμε κάνει και κηπάρια και σπέρναμε. Το στάρι το αιθέρα

